

УДК 630116:630181.4(477.83)

Харачко Т. І.^{1,3,4}, канд. с.-г. н., <https://orcid.org/0000-0002-3901-5854>,
taraskharachko@ntu.edu.ua

Скольський І. М.^{2,4}, канд. с.-г. н., <https://orcid.org/0000-0002-6052-7619>,

Паньковська Г. П.³, канд. с.-г. н., <https://orcid.org/0000-0001-6620-7408>,

Баточенко В. М.³,

Чернявська Х. І.⁵, <https://orcid.org/0009-0004-8769-1752>

¹ Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

² Природний заповідник «Розточчя», с-ще Івано-Франкове

³ Національний природний парк «Північне Поділля», м. Броди

⁴ ГО «Лісові ініціативи і суспільство», м. Львів

⁵ Інститут екології Карпат Національної академії наук України, м. Львів

ДО ПИТАННЯ ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ УРОЧИЩА «ПАМ'ЯТКА ПЕНЯЦЬКА»

Kharachko T. I., Skolskyi I. M., Pankovska H. P.,

Batochenko V. M., Cherniavska Kh.I.

ON THE SILVICULTURAL AND FOREST INVENTORY CHARACTERISTICS OF THE «PAMIATKA PENIATSKA» TRACT

Встановлено лісівничо-таксаційні показники комплексної пам'ятки природи «Пам'ятка Пеняцька», що знаходиться в Національному природному парку «Північне Поділля». Проаналізовано відмінності між сучасною характеристикою об'єкту та даними останнього лісовпорядкування. Досліджено трав'яне вкриття.

Ключові слова: «Пам'ятка Пеняцька»; середній діаметр; середня висота; об'єм; трав'яне вкриття.

«Пам'ятка Пеняцька» – комплексна пам'ятка природи, що знаходиться на території національного природного парку «Північне Поділля», є унікальним природоохоронним об'єктом не лише для України, а й Європи. Згадана територія ще у 1886 році отримала офіційний статус резервату від Австро-Угорського парламенту, що було одним з перших випадків заповідання природо в Європі. Ініціатором збереження лісу та цінних природних комплексів був власник цих земель, відомий меценат, краєзнавець та дослідник природи граф Володимир Дідушицький (1825-1899).

Сучасна площа об'єкту становить 35,0 га. На момент відновлення заповідності лісу у 1997 р і створення тут комплексної пам'ятки природи, він знаходився у користуванні Золочівського держлісгоспу, що на Львівщині (Пенякіське лісництво, кв.60, вид.1). Варта згадати, що за часи двох світових воєн та у повоєнні роки ліс було неодноразово зрубано. На даний час у ньому не простежуються ряди дерев, характерні для штучно відновленого лісу, також тут наявні дерева різного віку, що вказує на його природне відновлення після рубки зі збереженням деревних видів місцевої популяції.

Для актуалізації сучасного стану природоохоронного об'єкту нами в квітні 2025 року закладено стаціонарну пробну площу (0,27 га) та визначено лісівничо-таксаційні показники, які для порівняння з існуючими даними лісовпорядкування наводимо в табл. Пробну площу та обчислення таксаційних показників проводили згідно загальноприйнятої методики. Також на пробній площі описано трав'яне вкриття.

Таблиця

Лісівничо-таксаційні показники комплексної пам'ятки природи
«Пам'ятка Пеняцька»

Вид	К-сть дерев, шт./га	Середні		Об’єм м куб./га	Боні- тет	Вік, р	Склад деревостану
		висота, м	діаметр, см				
Дані матеріалів лісовпорядкування (2016 р.)							
-	-	29	44	380	ІА	81	6БКл2ЛПд1Яс1Гз +Яв+Дз+КГ
Дані досліджень на пробній площі (2025 р.)							
Бук лісовий	119	28,2	48,94	280	І	90*	7Бкл2Лпд1Гз, Яс, Кг, Яв, Взш
Липа дрібнолиста	70	23,8	34,11	95	-	-	
Граб звичайний	70	18,4	24,11	18	-	-	
Клен гостролистий	4	27,4	34	3	-	-	
Клен-явір	4	27,3	34	3	-	-	
Ясен звичайний	4	26,4	48	8	-	-	
В’яз шорсткий	4	19,2	22	2	-	-	
Разом	275	-	-	409	-	-	

* вік встановлено на основі даних лісовпорядкування.

Як бачимо з табл. основні зміни в характеристиці деревостану стосуються його складу, середніх висоти і діаметру та кубомаси. Тип лісу на досліджуваній ділянці, згідно таксаційного опису – свіжа дубово-грабова бучина (D_2 - ∂_2 Бк).

Наявність притаманних для даного типу лісу видів дерев на пробній площі вказує на те, що деревостан є корінним. Відсутність на пробній площі дуба звичайного і черешні, що є характерними для даного типу лісу може бути спричинене, як антропогенним впливом на ліс у минулому столітті (до моменту відновлення заповідності) так і діяльністю лісової фауни, зокрема козулі так кабана, наявність яких ми зафіксували по слідах на ділянці та мережі стежок. Випадання зі складу ясеня звичайного, останніми роками, є характерним явищем не лише для території національного природного парку, а й для лісів Європи. За межами пробної площі, але на території комплексної пам'ятки природи «Пам'ятка Пеняцька» нами виявлено кілька десятків повалених стовбурів ясенів, ступінь розкладання деревини яких вказує на їх відмирання у 2020-2023 роках. Ще однією відмінністю складу деревостану на досліджуваній ділянці, у порівнянні з 2016 роком, є наявність в'яза шорсткого. У підсумку деревостан характеризується стабільністю щодо кількості видового різноманіття та здатністю до самовідновлення, про що свідчать дерева різного віку.

Середній діаметр деревостану у порівнянні з даними лісовпорядкування зараз є вищим на 11%. Також нами зафіксовано зниження бонітету деревостану.

Розташування пробної площі зображено на рисунку 1.

Рис.1. Конфігурація та розташування пробної площі.

У межах пробної площі нами виявлено 20 видів трав'янистих рослин, а саме: *Ficaria verna* (L.) Huds., *Sanicula europaea* L., *Oxalis acetosella* L., *Aegopodium podagraria* L., *Galium odoratum* (L.) Scop., *Anemone nemorosa* L., *Stellaria nemorum* L., *Lamium galeobdolon* (L.) Crantz, *Viola reichenbachiana* Jord. ex Boreau, *Athyrium filix-femina* (L.) Roth, *Urtica dioica* L., *Maianthemum bifolium* (L.) F.W.Schmidt, *Polygonatum multiflorum* (L.) All., *Pulmonaria obscura* Dumort., *Paris quadrifolia* L., *Ajuga reptans* L., *Platanthera chlorantha* (Cust.) Rchb., *Cardamine amara* L., *Lathraea squamaria* L., *Silene dioica* (L.) Clairv., що свідчить про помірне флористичне різноманіття.

Підріст на ділянці представлений видами: *Fraxinus excelsior* L., *Acer platanoides* L., *Acer pseudoplatanus* L., *Fagus sylvatica* L. та *Cerasus avium* (L.) Moench. У підліску виявлено лише *Sambucus nigra* L.

Отримані результати засвідчують, що «Пам'ятка Пеняцька» зберігає риси корінного букового лісу та характеризується екологічною стабільністю і здатністю до природного відновлення. Виявлені відмінності між сучасними лісівничо-таксаційними показниками і даними лісовпорядкування, а також зміни видового складу деревостану свідчать про динамічність екосистеми та необхідність її подальшого вивчення.

Список використаних джерел

1. Проць Б.Г., Бокотей А.А. «Пам'ятка Пеняцька» зміни стану за 20 років. Матеріали III Міжнародної наукової конференції «Природоохоронні території в минулому, сучасному й майбутньому світі», до 200-річчя від дня народження Володимира Дідушицького.: збірник / – Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2025. – 212 с., табл., ілюстр., бібліогр. в кінці статей С. 26-31. DOI: [10.32718/npppp-conference.2025.05](https://doi.org/10.32718/npppp-conference.2025.05)
2. Харачко Т.І., Паньковська Г.П., Скольський І.М., Мандзюк Р.І. Пам'ятка Пеняцька. Аналіз змін за даними онлайн системи моніторингу Global Forest Watch. Матеріали III Міжнародної наукової конференції «Природоохоронні території в минулому, сучасному й майбутньому світі», до 200-річчя від дня народження Володимира Дідушицького.: збірник / – Львів: «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2025. – 212 с., табл., ілюстр., бібліогр. в кінці статей С. 32-37. [http://DOI:10.32718/npppp-conference.2025.06](https://doi.org/10.32718/npppp-conference.2025.06)